

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ ของเยาวชนผู้ได้รับการฝึกอบรมจากศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนผู้ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนผู้ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ตามมงคล 38 ประการ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรม และความรู้ความเข้าใจในมงคล 38 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 10 หมู่

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ในการวิจัย ได้แก่ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนาจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ ทั้งในระดับเตรียมธรรมศึกษาและระดับธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก จำนวน 144 คน ประจำปีการศึกษา 2554

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนที่เข้ารับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ ซึ่งได้มาโดยวิธีการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ เครซีและมอร์แกน (Krejcie and Moran, 1970 : 607-610) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้กลุ่มตัวอย่าง 108 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาจากหนังสือคู่มือการเรียนการสอนของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ ตามหลักสูตรการศึกษาของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ และข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากพระไตรปิฎก กรอบทฤษฎีและรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมจริยธรรม ตลอดจนผลงานวิจัย

และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องเป็นหลักในการสร้าง รวมทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน

2. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษา มาสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจ ในหลักสูตรการอบรมของ โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ และแบบสอบถามพฤติกรรม จริยธรรมในสังคม ตามแบบแผนของมงคล 38 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 10 หมู่

3. นำร่างแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อประธานกรรมการ กรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบแก้ไข

4. หาคความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ในด้านงานวิจัย จำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก) ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้แบบสอบถาม ที่ประยุกต์ขึ้นมานี้ สามารถนำไปใช้วัดได้ตรงตามจุดมุ่งหมาย คือ มีความตรงเชิงพินิจ (Face Validity)

5. การหาคความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบจาก ผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรเป้าหมาย มากที่สุด ได้แก่ ขวชนที่ได้รับการฝึกอบรมทางพระพุทธศาสนา ในนามวัดสวนมะม่วง คือ โรงเรียน บ้านแก้ว ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี จำนวน 30 คน แล้วนำมาวิเคราะห์หาคความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาช (Cronbach, 1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนที่ 2 เท่ากับ (0.796) ในส่วนที่ 3 เท่ากับ (0.941) แบบสอบถามทั้งฉบับได้ความเชื่อมั่นเท่ากับ (0.926)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ประชุมชี้แจงอธิบายให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบถึงความหมายของคำถามแต่ละข้อ หลังจากนั้น ได้อธิบายถึงผลที่ได้รับจากการวิจัยว่ามีเพื่อวัตถุประสงค์ใดและการตอบแบบสอบถาม ในครั้งนี้ก็จะไม่มีผลใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นจึงได้เริ่มแจกแบบสอบถาม แล้วผู้วิจัย เป็นผู้ไปรับแบบสอบถามคืน พร้อมทั้งทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามทุกชุด ในวันเดียวกัน หากแบบสอบถามชุดใดตอบไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ผู้วิจัยจะให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ชุดดังกล่าวตอบเพิ่มเติมให้ครบทุกข้อคำถาม แล้วจึงนำแบบสอบถามทุกชุด ไปลงรหัสและบันทึก ในคอมพิวเตอร์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้วิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ในแบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ โดยการหาค่าแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจในมงคล 38 ประการ และพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 10 หมู่ ในแบบสอบถาม ตอนที่ 2 และ 3 โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรอิสระกับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ ของเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงอนุมาน t-test (Independent Samples Test) หรือ F-test และกรณีที่พบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จะวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเซฟเฟ้ (Scheffe')

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี สามารถสรุปผลการศึกษิตตามความมุ่งหมายดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

จากการศึกษาระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.50$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า เยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.31 - 2.64$) โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หมู่ที่ 4 บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ($\bar{X} = 2.64$) หมู่ที่ 9 การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส ($\bar{X} = 2.62$) และหมู่ที่ 1 ฝึกให้เป็นคนดี ($\bar{X} = 2.59$)

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ตามมงคล 38 ประการ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาทางธรรมและรู้ความเข้าใจในมงคล 38 ประการ โดยแบ่งออกเป็น 10 หมู่

จากการศึกษาเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ โดยรวมและรายด้าน พบว่าการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ ที่มีอายุ ระดับการศึกษาทางโลกและระดับการศึกษาทางธรรม โดยรวมและรายด้านมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมไม่ต่างกัน ส่วนเยาวชนที่มีเพศและมีระดับความรู้ความเข้าใจต่างกัน มีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ โดยรวมต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนรายค้านพบว่า ผู้ชนที่มีเพศต่างกันมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ ต่างกันในหมู่ที่ 1 ฝึกให้เป็นคนดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนที่เหลือไม่ต่างกัน และพบว่าผู้ชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจต่างกัน มีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ ไม่ต่างกัน ในหมู่ที่ 4 บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว ในหมู่ที่ 7 การแสวงหาธรรมเบื้องต้นใส่ตัว และหมู่ที่ 8 การแสวงหาธรรมเบื้องสูงใส่ตัว ส่วนด้านอื่น ๆ ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานไว้ 5 ประเด็น ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้สามารถ อภิปรายผลตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 ด้านเพศ ผู้ชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ วัดใหม่ มีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ โดยรวมต่างกัน ซึ่งเป็น ตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาในรายค้านพบว่า ผู้ชนมีระดับพฤติกรรมจริยธรรม ในมมงคล 38 ประการ หมู่ที่ 1 ต่างกัน เนื่องด้วยลักษณะการฝึกอบรมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ วัดใหม่ เป็นฝึกอบรมเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเน้นการเรียนรู้ หน้าที่ของตนเองและการปฏิบัติตนในเมืองต้น โดยความสำคัญกับการปฏิบัติตนมากกว่าที่จะให้ ความสนใจในบุคคล และมีข้อปฏิบัติที่ทั้งเพศชายและหญิงจะต้องปฏิบัติร่วมกัน โดยใช้ทักษะ ในเบื้องต้นของการอบรมสั่งสอนจากทางบ้านและ โรงเรียน มาปฏิบัติต่อบุคคล สถานที่และธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในภาคการปฏิบัติในสถานที่จริง ซึ่งจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติต่อบุคคล คือ เพื่อนผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมด้วยกัน การวางตนต่อพระภิกษุและสามเณร สถานที่ เช่น การเข้าใช้ และให้ความเคารพต่อสถานที่ที่ควรเคารพ ธรรม เช่น การสวดมนต์หรือการอ่านหนังสือได้อย่างถูกต้อง ทั้งโดยอักษระและโดยความหมาย ซึ่งเพศหญิงสามารถที่จะแสดงออกและปฏิบัติได้ดีกว่าเพศชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของการตั้งใจเรียนและเชื่อฟัง สอดคล้องกับกัญนิกา พรหมณพิทักษ์ (2529 : 98) ศึกษาเฉพาะกรณีเป็นการศึกษาบทบาทของโรงเรียน และครอบครัวในการปลูกฝัง จริยธรรมแก่นักเรียนพบว่า โรงเรียนควรบรรจุวิชาจริยศึกษาเป็นวิชา ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย การจัดสภาพแวดล้อมภายใน โรงเรียน เช่น มีการจัดป้ายนิเทศ จัดกิจกรรม การอบรมทุกเวลา ก่อนเคารพธงชาติ ทำให้เกิดจริยธรรมที่ปลูกฝังทั้งสิ้น 19 คุณธรรม จากจริยธรรมที่ใช้เป็นเกณฑ์ 30 คุณธรรม คุณธรรมที่ปลูกฝังมากที่สุด คือ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยและการตรงต่อเวลา ความขยันหมั่นเพียร

สมมุติฐานข้อที่ 2 ด้านอายุ พบว่า ผู้ชนที่ได้รับการฝึกอบรมจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ วัดใหม่ ที่มีอายุต่างกัน มีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ ไม่ต่างกัน

ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการฝึกอบรมในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ มีการอบรมแบบรวมกลุ่มปฏิบัติ เพื่อให้เยาวชนได้แสดงออกพร้อมกัน ส่วนก่อนและหลังการอบรมนั้น จะมีพี่เลี้ยงคอยให้คำแนะนำในการปฏิบัติตนและติดตามผลของการปฏิบัติอย่างใกล้ชิด ตัวอย่างเช่น ไหว้เพื่อขอบคุณผู้ปกครองที่มารับมาส่ง

สมมุติฐานข้อที่ 3 ด้านระดับการศึกษาทางโลก เยาวชนที่มีระดับศึกษาต่างกันมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ ไม่ต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากพฤติกรรมจริยธรรมเป็นทักษะของบุคคลที่เกี่ยวกับพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูในการแสดงออกต่อบุคคล สถานที่และธรรม จากทั้งครอบครัวและโรงเรียน

สมมุติฐานข้อที่ 4 ด้านระดับการศึกษาทางธรรม เยาวชนที่มีระดับการศึกษาทางธรรมต่างกันมีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ ไม่ต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการฝึกอบรมทักษะของโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดใหม่ มีการฝึกอบรมด้านพฤติกรรม การแสดงออกต่อบุคคล สถานที่และธรรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะต้องปฏิบัติเหมือนกันทั้งหมด เมื่อปฏิบัติไม่ต้องถูกต้อง ก็จะได้รับคำแนะนำในขณะนั้น โดยทันที

สมมุติฐานข้อที่ 5 ด้านระดับความรู้ความเข้าใจในมงคล 38 ประการ ผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า เยาวชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจ ในมงคล 38 ประการต่างกัน มีระดับพฤติกรรมจริยธรรมตามมงคล 38 ประการ โดยรวมและรายด้านต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นหมู่ที่ 4 บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว หมู่ที่ 7 การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นใส่ตัว และหมู่ที่ 8 การแสวงหาธรรมะเบื้องสูงใส่ตัว ที่เป็นเช่นนี้เพราะ

ในหมู่ที่ 1 ฝึกให้เป็นคนดี หมู่ที่ 2 สร้างความพร้อมในการฝึกตนเอง หมู่ที่ 3 ฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ หมู่ที่ 4 บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว หมู่ที่ 5 บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม หมู่ที่ 6 ปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อม หมู่ที่ 9 การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลส หมู่ที่ 10 ผลการปฏิบัติจนหมดกิเลส พบว่า เยาวชนมีพฤติกรรมจริยธรรมต่างกัน เพราะได้รับการปลูกฝังในเรื่องของการให้ความเคารพและเชื่อฟังต่อพ่อแม่ครูอาจารย์ที่ต่างกัน ดังจะเห็นได้ว่า เยาวชนบางคนมีความประพฤติที่ต่างกันในการแสดงออก เช่น การทักทาย การไหว้และการเชื่อฟังต่อครูอาจารย์ รวมทั้งคำพูดที่หยาบคายกลายเป็นเรื่องปกติของเยาวชน ด้วยซึมซับจากครอบครัวและจากเพื่อนในสถาบันการศึกษา ในการด้านฝึกความพร้อมให้กับตนเองนั้นด้วยการศึกษาที่ต้องมีการเรียนพิเศษในทุก ๆ วัน ทำให้การปฏิบัติเวรประจำห้องกลายเป็นหน้าที่ของการโรงโดยปริยาย ในขณะที่การฝึกตนให้เป็นคนมีประโยชน์ การบำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว และสังคมนั้น จะเห็นได้ว่าด้วยระยะเวลาที่เร่งรีบในสังคม ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการแสดงออกซึ่งน้ำใจต่อกันและกัน เพราะต่างก็คำนึงถึงประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก ประโยชน์โดยรวมไว้ทีหลัง แม้กระทั่งการทำงานภายในบ้านในครัว

ก็ห่างไปเรื่อย ๆ พื้นฐานในการเป็นอยู่เบื้องต้น เช่น การหุงข้าว ล้างจาน กวาดบ้าน หรืออื่น ๆ ลดลง ส่วนด้านการปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อมและการฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสนั้น แม้ว่าเยาวชนจะมีการสวดมนต์และทำสมาธิหน้าเสาธงที่โรงเรียน ก็ตาม ทำสมาธิที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ ก็ตาม แต่ขาดการสืบต่อในด้านการปฏิบัติ เช่น สวดมนต์ก่อนนอน ทำสมาธิก่อนนอน เป็นต้น จากประสบการณ์ในการสอนที่ศูนย์ศึกษาพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์เป็นระยะเวลา 10 กว่าปี พบว่า พฤติกรรมจริยธรรมของยุวชนมีแนวโน้มที่จะลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแสดงออกซึ่งความเคารพต่อบุคคล ต่อตนเอง และสถานที่ ในด้านการแสดงออกซึ่งความเคารพต่อบุคคลนั้น จะสังเกตได้จากผู้ปกครองที่มารับมาส่ง เด็กจะไม่ไหว้เพราะถือว่าสนิทหรือเป็นคนในครอบครัว หรืออายต่อการแสดงออกของตน ความเคารพต่อตนเอง สังเกตได้จากการใช้ถ้อยคำที่ไม่สุภาพและจะพยายามชวนเพื่อนเล่นในห้องเรียน ด้วยการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารมากกว่าที่จะพูดคุยกันโดยตรง หรือบอกความรู้สึกของตนเองโดยตรง ส่วนสถานที่นั้น สังเกตจากพฤติกรรมที่แสดงออกในห้องเรียน หรือสถานที่สำคัญทางพระพุทธรศาสนา เช่น การวิ่งบนศาลา การใช้ถ้อยคำที่หยาบคายต่อหน้าผู้สอน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดการวัดด้านจิตพิสัยของ (ล้วน สายยศ. 2543 : 14) ที่ได้แบ่งเนื้อหาเพื่อศึกษาจริยธรรมออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ประเภทสร้างความเจริญให้กับตนเอง 2) ประเภทส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ 3) ประเภทส่งเสริมชาติบ้านเมือง และเป็นไปตามจิตวิทยาขั้นสูงของอรรถ ธีพนม (2529 : 24-25) ได้กล่าวว่า “สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจะเป็นตัวก่อตั้งพฤติกรรมบทบาท ส่วนสังคมจะเป็นตัวกำหนดบทบาทสร้างความคาดหวังถึงการกระทำของบุคคล” ในขณะที่ อังศุพัชร แก้วทะนง (2550 : 96) ที่ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวของวัยรุ่น ศึกษากรณีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ มีระดับพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าว คือ ปัจจัยด้านเพื่อน ได้แก่ การร่วมกิจกรรมบันเทิง และการร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ส่วนปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปัจจัยด้านสื่อมวลชน ได้แก่ ประเภทรายการโทรทัศน์ และปัจจัยด้านทัศนคติต่อความรุนแรง ส่วนจรัส บุญชัย (2531 : 87) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ โดยพฤติกรรมที่ทำมากที่สุด คือ ความเชื่อฟังการอบรมสั่งสอนของครู รองลงมา ได้แก่ การปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของโรงเรียน ความพากเพียรในการทำงานที่ครูมอบหมายให้ และการมีส่วนร่วมในกลุ่มโรงเรียนตามลำดับ ส่วนพฤติกรรมที่กระทำน้อยที่สุด ได้แก่ ความเป็นตัวของตัวเอง เมื่อพิจารณาเงื่อนไขทางสังคมภายในโรงเรียนพบว่า เงื่อนไขที่ปรากฏมากที่สุด คือ แบบอย่างจากเพื่อนที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของโรงเรียน น้อยที่สุดได้แก่ ปฏิสัมพันธ์แบบส่วนตัวระหว่าง

ครูกับนักเรียน สำหรับเงื่อนไขทางสังคมภายนอกโรงเรียนที่มีผลกระทบต่อนักเรียนมากที่สุด คือ การขาดแคลนจากสื่อมวลชนอย่างสอดคล้องกับบรรทัดฐานของโรงเรียน รองลงมาได้แก่ การที่นักเรียนมาจากครอบครัวที่มีระเบียบวินัย เมื่อพิจารณาทั้งภายในและภายนอกพร้อมกันแล้ว เงื่อนไขที่ปรากฏมากที่สุด ได้แก่ การขาดแคลนอย่างสอดคล้องกับบรรทัดฐานของโรงเรียน ส่วนที่ปรากฏน้อยที่สุดได้แก่ ปฏิสัมพันธ์แบบส่วนตัวระหว่างครูกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนไขทางสังคมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมทางสังคมระดับโรงเรียนของนักเรียนลำดับที่สูงที่สุด ได้แก่ การขาดแคลนจากสื่อมวลชนอย่างสอดคล้องกับบรรทัดฐานของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. มีการศึกษาในด้านพฤติกรรมจริยธรรมของเยาวชนที่แสดงออกต่อส่วนรวม
2. มีการศึกษาในด้านจิตอาสาของเยาวชนที่แสดงออกต่อสังคม
3. มีการศึกษาในด้านการปฏิบัติธรรมเบื้องต้นในชีวิตประจำวัน เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ

การทำสมาธิก่อนนอน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมตามมงคล 38 ประการ เชิงคุณภาพ
2. ควรมีการศึกษาพฤติกรรมของเยาวชนด้านความเสียสละต่อส่วนรวม
3. ควรมีการศึกษาด้านการปฏิบัติตนต่อบุคคล สถานที่และธรรมของเยาวชน